

Nacionalinės vartotojų konfederacijos 2020 m. ataskaita

Nacionalinė vartotojų konfederacija (toliau NVK) įkurta 2003 metais. NVK – nacionalinė vartotojų organizacija, vienijanti Lietuvos vartotojų organizacijas dirbančias įvairiose srityse susijusiose su informavimu, konsultavimu, vartotojų-piliečių švietimu, viešo intereso atstovavimu valstybės ir savivaldybių institucijose bei viešo intereso gynimu teismuose.

Konfederacijos misija – nacionaliniu mastu vienyti Lietuvos vartotojų organizacijas, atstovauti joms bei skatinti Konfederacijos narių veiklą bei partnerystę, siekti palankių sąlygų vartotojų organizacijų stiprėjimui, formuoti naujo tipo atsakingų vartotojų bendruomenę. Pagrindinis Konfederacijos tikslas – nacionaliniu ir tarptautiniu mastu atstovauti Lietuvos vartotojų ir vartotojų teises ginančių organizacijų interesams valstybės institucijose, verslo struktūrose bei nevyriausybiniam sektoriuje, tenkinti kitus viešuosius interesus.

NVK dalyvauja įvairių darbo grupių ir tarybų darbe.

NVK el.adresas – www.vartotojai.eu.

Projektinė veikla (tik svarbesni projektai):

1.

Priemonė   Visuomenės nepakantumo korupcijai didinimo ir dalyvavimo viešojo valdymo procesuose skatinimo iniciatyvos

http://www.esinvesticijos.lt/lt/paraiskos_ir_projektai/pasiulymu-del-lr-nvo-isitrukimo-i-viesaja-politika-gerinimo-lr-centrines-valdzios-sprendimu-priemejams-sukurimas

Projektas - „Pasiūlymų dėl LR NVO ištraukimo į viešąją politiką gerinimo LR centrinės valdžios sprendimų priėmėjams sukūrimas“ yra skirtas padidinti NVO dalyvavimą viešajame valdyme. Projekto tikslas - Parengti siūlymus centrinės valdžios sprendimų priėmėjams dėl teisės aktų, reglamentuojančių LR NVO ir viešąjį valdymą, tikslu pagerinti NVO galimybes dalyvauti viešojoje politikoje. Projekto veiklos: parengta studija „Baltosios knygos dėl paramos visuomeninei veiklai Lietuvos Respublikoje metmenys“; atliktas Lietuvos Respublikos viešųjų paslaugų rinkų tyrimas paslaugų gavėjo ekonominės perspektyvos požiūriu; parengtas Dokumentų paketas Nr. 1 - centrinės valdžios sprendimų priėmėjams pasiūlymų dėl Programos uždavinio „Gerinti nevyriausybinių organizacijų galimybes dalyvauti viešojoje politikoje“ taikant ES sutarties skaidrumo principą teisės aktų projektų paketas; parengtas Dokumentų paketo Nr. 2 – centrinės valdžios sprendimų priėmėjams pasiūlymų dėl Programos uždavinio „Gerinti nevyriausybinių organizacijų galimybes dalyvauti viešojoje politikoje“ taikant ES sutarties subsidarumo principą teisės aktų projektų paketas; Viešųjų konsultacijų ir apvaliųjų stalų renginiai (10 renginių) siekiant gauti pasiūlymus iš suinteresuotų vietos savivaldos ir centrinės valdžios atstovų dėl Projekte sukurtų priemonių taikomumo sprendžiant Programos uždavinio „Gerinti nevyriausybinių organizacijų galimybes dalyvauti viešojoje politikoje“ taikant ES sutarties skaidrumo ir subsidarumo principus; Konferencijos LR Seime (2 konferencijos) - sprendimų priėmėjams ir NVO atstovams pristatyti Projekto veiklą dėka sukurtus teisinių priemonių, skirtų gerinti nevyriausybinių organizacijų galimybes dalyvauti viešojoje politikoje, projektus. Rezultatas -Parengti 2 Teisės aktų dokumentų pasiūlymų paketai ir pateikti kompetentingai valstybės ir savivaldybės institucijai ar

įstaigai, dėl viešojo valdymo sprendimų. Projektą įgyvendins pareiškėjo ir partnerių specialistai ir išoriniai ekspertai.

Baltosios knygos dėl paramos visuomeninei veiklai Lietuvos Respublikoje metmenys

Bendros išvados ir rekomendacijos

<< Pateikiamų išvadų struktūrizacijos forma bei apimtis buvo priimta atsižvelgiant į Studijos pagrindinį uždavinį - Baltosios knygos, kaip paramos visuomeninei veiklai Lietuvos Respublikoje instrumento sukūrimo išeitinių reikalavimų apibrėžimą. Tokio apibrėžimo formulavimui, visų pirma, buvo taikomos Europos Sąjungos šalių gerosios patirties pavyzdžiuose nustatyta struktūra.

5.1.1. Dėl nevyriausybinių organizacijų sampratos:
5.1.1.1. Kaip rodo gerosios patirties analizė, Europos Sąjungos šalyse-narėse nevyriausybinių organizacijų sektoriaus apibrėžimas neturi vieningo turinio, tačiau visais atvejais yra pabrėžiama, kad nevyriausybines organizacijas turi reikšti kaip visuomeninės organizacijos, savo veiklose nesiekiančios pelno, pasižyminčios nepriklausomybe nuo valdžios, politinių partijų ar verslo sektorių ir prisilaikančios vidinių ir išorinių veiklų skaidrumo principo.

5.1.1.2. Europos Sąjungos teisinėse nuostatose dėl šalių valdžios sektoriaus pareigų įtraukti nevyriausybines organizacijas į valdžios vykdomą viešąją politiką, pabrėžiama nevyriausybinių organizacijų vertybių, apibūdinamų kaip solidarumo kelias ir būdas spręsti žmogaus socialinius rūpesčius, prerogatyvos svarba.

5.1.1.3. Europos Sąjungos šalių gerieji pavyzdžiai nevyriausybinių organizacijų sampratoje išskiria bendruomenystės ir savanorystės aspektus. Dažnai nevyriausybines organizacijas, pozicionuojamas viešosios politikos viešųjų interesų srityje, apibūdinamos kaip bendruomenės ir/ar savanorių organizacijos.

5.1.1.4. Europos Taryba nevyriausybines organizacijas ir piliečius mato kaip nuolatinis valdžios sektoriaus partnerius per viešosios politikos apverčiamo ciklo dedamasias: politikos formulavimą, politikos realizavimą ir politikos pamokų išmokimą.

5.1.1.5. Europos Sąjungos šalių gerosios praktikos pavyzdžiai rodo, kad siekiant harmoningos visuomenės, privalu orientotis į atskirą individą, stiprinant jo orumą ir gebėjimus pačiam spręsti savo problemas, tam sudarant visas įmanomas palankias sąlygas. Tai suprantamas kaip pirmacilis valstybės uždavinys - vietoj to, kad valstybė, tiek valdžia, tiek ir nevyriausybiniis sektorius siektų spręsti žmogaus problemas už jį patį. Čia ekonominis faktorius, toks įvairus skirtingose šalyse, nebūtinai yra lemiantis. Tokia nuostata, kaip siektina ir nevyriausybinių organizacijų sampratai – pirma - žmogaus rūpesčiai, o po to – organizacijos, praeina raudonąją linija pažangiausiose Europos Sąjungos iniciatyvose.

5.1.1.6. Studijos apklausoje nustatyta, kad nemažai Lietuvos centrinės valdžios institucijų laikosi neva jų diskrecija apibrėžiamų riboženklų, užkertančių kelius į viešosios politikos pamokų analizes per bendradarbiavimą su nevyriausybinio sektoriumi. Tokios institucijos save pozicionuoja kaip teisėjo įgaliojimus turintį institutą, esantį nuolatiniam „teisminiam“ procese: aklą visoms pusėms. Atrodo, kad tokiais atvejais nevyriausybinių organizacijų sampratos klausimas išvis nėra objektas.

5.1.2. Dėl nevyriausybinių organizacijų valstybinio reguliavimo:

5.1.2.1. Lietuvos Respublikoje yra plačiai išvystyta nevyriausybinių organizacijų reguliavimo įstatyminė bazė, užtikrinanti nevyriausybinių sektoriaus nepriklausomumą nuo valdžios, politinių partijų ir verslo sektorių. Tokia padėtis formaliai leidžia piliečiams nevaržomai burtis į bendruomenes, įskaitant NVO, siekiant įgyvendinti pačių NVO nuožiūra deklaruojamus įvairius tikslus bei uždavinius.

5.1.2.2. Nežiūrint Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų reguliavimo įstatyminės bazės išplėtojimo, ji, pagal Studijos analizės duomenis, yra nekonkreči, atverianti kelius interpretacinėms adaptacijoms pagal interesų grupių siekiamybes, dažnai nesiribojančias su viešuoju interesu. To priežastimi laikytina tai, kad Lietuvos Respublikos valstybinio reguliavimo sistema nedaro aiškios skirties tarp viešąjį ir privatų interesą ginančių nevyriausybinių organizacijų.

5.1.2.3. Studijoje analizuoti anksčiau atlikti nevyriausybinių sektoriaus tyrimai rodo, kad, dėl Lietuvoje dažnai kylančių interpretavimo problematikos klausimų, nėra reikalo prioritetizuoti intervencijos į veikiančią įstatyminę reguliacinę sistemą. Čia, kaip pirmaeilis uždavinys, nurodomas įstatymų vykdymo kontrolės funkcijos skaidrus įgyvendinimas, įtraukiant NVO, ir/arba tam skirtų atitinkamų poįstatyminių ir/ar norminių teisės aktų sukūrimas, vėlgi, pasitelkiant NVO.

5.1.2.4. Studijos analizėje, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Vyriausybės priimtoje 2014–2020 metų Nacionalinės pažangos programoje pateikiama išvada, kad Lietuvos visuomenės pilietinės galios 2010 metų indeksas buvo tik 35,5 balo iš 100 galimų. Tuomet vietos bendruomenių veikloje dalyvavo 34 proc. visuomenės narių, o visuomeninių organizacijų ar judėjimų veikloje – tik 11 proc. Studijos analizė rodo, kad, deja, visuomenės įsitraukimas į viešąją politiką nedidėja ir artėjant 2020 metų horizontui. To priežastimis Studijos šaltiniai nurodo: piliečių ir NVO pasyvumą bei susipriešinimą viešosios politikos dalyke; neinformuotumą, kaip menko skaidrumo normos taikomumo įrodymą; gebėjimų stoką; valdžios sektorių nesuinteresuotumą; žmonių skurdo plėtrą; kultūros (įvairiais aspektais) stygių; žemą visuomenės solidarumą ir daug daug kitų dalykų. Mūsų nuomone, tokia būklė siunčia signalus apie dalies Lietuvos visuomenės pasyvaus pasipriešinimo valdžios vykdomai viešajai politikai požymius.

5.1.2.5. Europos Sąjungos valstybių geros praktikos pavyzdžiai rodo, kad viešosios politikos įgyvendinimo skaidrumo ir efektyvumo normų neįmanoma pasiekti be valdžios sektoriaus ir, visų pirma, vyriausybės ir jos institucijų vertybinio persiorientavimo į viešojo intereso nevyriausybines organizacijas ir jų pasitelkimo būtinybę kuriant ir įgyvendinant valdžios tikslus bei uždavinius.

5.1.3. Dėl nevyriausybinių organizacijų savireguliacijos:

5.1.3.1. ES valstybių gerosios patirties analizė rodo, kad NVO savireguliacija įgyvendinama trijų pagrindinių priemonių pagalba: a) skaidrumo norma per NVO misijų, uždavinių, veiklos ir gaunamos naudos atskleidimą; b) NVO etikos kodeksais; c) NVO diskusiniais apskritaisiais stalais ir/arba viešais forumais.

5.1.3.2. Nurodytos priemonės analizuotose Airijos ir Estijos pavyzdžiuose yra sukurtos pačių tų valstybių NVO iniciatyvomis per diskusinius apskrituosius stalus ir viešus forumus, patariamuoju balsu įsitraukiant ir vyriausybes.

5.1.3.3. Lietuvoje iš aukščiau nurodytų nėra taikoma nei viena priemonė.

5.1.3.4. Studijoje atlikta apklausa rodo, kad tokia padėtis Lietuvos NVO sektoriuje netenkina nei valdžios, nei verslo, nei, ypač, paties NVO sektoriaus subjektų.

Kopija tikra, turi prima facie gali

5.1.3.5. Darytina apibendrinanti išvada, kad susiklosčiusi padėtis Lietuvos NVO sektoriuje rodo tam tikrą NVO subjektų nedraugiškumą, jų finansinį netvarumą, ribotus žmogiškuosius išteklius ir pačių NVO subjektų neskaidrumą. Todėl vien NVO pastangomis, be palaikančių Vyriausybės iniciatyvų, sunku tikėtis padėties ištaisymo artimiausioje perspektyvoje.

5.1.4. Dėl paramos nevyriausybinėms organizacijoms būdų ir priemonių:

5.1.4.1. NVO be valdžios, verslo ir/ar žmonių tiesioginės finansinės paramos nėra ir negali būti veiksnios.

5.1.4.2. ES geriausiuose pavyzdžiuose pateikiama plati finansinės paramos NVO būdų ir priemonių įvairovė. Lietuvoje taip pat naudojama NVO finansinės paramos sistema, kuri neblogai veikia programiniu lygmeniu. Tačiau, kaip nurodoma nagrinėtuose Airijos, Estijos ir Lenkijos pavyzdžiuose, programinis finansavimas tėra vienas iš finansinės paramos NVO teikimo būdų. Deja, jis vienas neužtikrina NVO tvarumo, kas iš esmės uždaro kelius NVO rezultatyviai įsitraukti į viešąją politiką.

5.1.4.3. Šalia finansinės paramos, NVO yra svarbi ir kita parama, geriausiuose pavyzdžiuose skiriama gerinti įvairiapusių NVO gebėjimus, leidžiančius įsitraukti į nuolat besivystančių pažangių visuomenių naujų poreikių tenkinimą.

5.1.4.4. Studijos apklausos respondentai nurodė naujų paramos NVO būdų ir priemonių aktualumą:

Viešojo intereso užtikrinimui, NVO bendradarbiavimo ir skaidrumo pagerinimui trūksta gairių dėl NVO dalyvavimo viešojoje politikoje.

Valdžios institucijose nėra mechanizmų ir įtvirtintos praktikos, kurie užtikrintų bendradarbiavimo su piliečiais ir NVO tvarumą.

Viešųjų interesų tenkinimo misiją deklaravusioms NVO nėra sąlygų konkurenciniu pagrindu įsitraukti į viešųjų paslaugų teikimą.

Reikalingas viešojo intereso NVO ne programinio, o nuolatinio finansavimo sisteminių priemonių sukūrimas.

Trūksta NVO ir valdžios sektoriaus bendradarbiavimo sisteminių priemonių.

Nėra NVO švietimo pagerinimo ir išplėtimo sisteminio poreikio.

Labai trūksta nepriklausomos viešojo intereso ekspertizės instrumento.

Baltosios knygos dėl paramos visuomeninei veiklai parengimui būtina:

5.2.1. Parengti teisės aktų projektų komplektą, skirtą Baltosios knygos dėl paramos visuomeninei veiklai, kaip viešojo intereso NVO įtraukimo į viešąją politiką proceso inicijavimo iš valdžios pusės instrumento sukūrimui, panaudojant diskusinius srautus tarp valdžios, verslo ir trečiojo sektoriaus atstovų.

5.2.2. Baltojoje knygoje detalizuoti viešojo intereso NVO sampratą, atskaitingumą ir veiklų principus. Atsižvelgiant į Studijoje pateiktą Airijos patirties pavyzdį taikyti priemones, skirtas didesnio skaidrumo ir atskaitomumo dėl NVO veiklų, prioritetų ir gaunamų naudų. Tačiau skaidrumo sąlygos taikymas neturėtų būti savatiksliis, o grindžiamas pragmatiniu požiūriu, t.y. konteksto aktualiu suvokimu atliekant viešojo intereso ir kitų interesų NVO išskyrimą.

5.2.3. Pateikti siūlymus Vyriausybei ir vietos savivaldai viešai, aiškiai ir nuolat skelbti valdžios sektoriaus institucijų vertybines nuostatas dėl žmogaus gerovės kūrimo kaip nepaminamas garantijas viešojo intereso NVO pripažinimo, reikšmingumo, nepriklausomumo ir gyvybingumo užtikrinimui.

5.2.4. Pateikti siūlymus Vyriausybei ir vietos savivaldai pagal Europos Tarybos rekomenduojamą viešosios politikos tęstinio ciklo, apimančio politikos formulavimą, politikos realizavimą ir

politikos pamokų išmokimą, sampratą - visame cikle dėti nuolatinės visos įmanomas pastangas viešojo intereso NVO įgalinimui tiek tikslų ir užduočių nustatymo, tiek ir jų įgyvendinimo procese.

5.2.5. Viešosios politikos formulavimui, orientuojantis į tvarią ir teisingą žmonių gerovės plėtrą, valdžiai šalia verslo pasitelkti viešojo intereso NVO kaip lygiavertį ir savarankišką partnerį tokios politikos nuostatų ir aprašo kūrimo. Tuo tikslu Baltojoje knygoje sukurti viešojo intereso NVO ir valdžios bei verslo partnerystės įgyvendinimo teisinės priemonės.

5.2.6. Viešosios politikos tikslų ir uždavinių įgyvendinimą ir paskleidimą vykdyti per valdžios turimas ir naujai kuriamas priemones, skirtas valdžiai nuolat bendradarbiauti su viešojo intereso NVO, jas įgalinant per jų naujų ir nuolatinių gebėjimų formavimą bei kitus įgalinimo instrumentus, reikalingus tokiam bendradarbiavimui.

5.2.7. Baltojoje knygoje įtvirtinti kaip neatšaukiamą ir pamatinę visų sektorių vertybinę nuostatą ir tolimesnę viešosios politikos ciklo kryptį - Lietuvos žmonių gerovės kėlimą. Tuo tikslu skatinti visų sektorių dalyvavimą tiek viešosios politikos pamokose, tiek ir „namų darbų“ atlikime per stebėseną ir objektyvų, grindžiamą nepriklausoma profesionalia ekspertize, įvertinimą. Baltojoje knygoje detalizuoti „nepriklausomos ekspertizės“ sąvoką ir įgyvendinimą.

5.2.8. Išplėtoti palyginamąjį rodiklį - žmonių skurdo sąvoką, neapsiribojant vien tik ekonominiu turiniu. Tokioje darbotvarkėje pateikti siūlymus išplėtoti skurdo sąvoką (bet neapsiribojant) nuo bendrinių - kultūros (kaip ir kultūringumo) skurdo sampratos, solidarumo skurdo sampratos, istorinės savivokos skurdo apibrėžčių iki individualių - sveikatingumo skurdo sampratos ir t.t., ir pan. Čia atitinkamos pasaulinės praktikos stoka neturėtų būti kliūtimi, sprendžiant Lietuvai aktualius klausimus.

5.2.9. Pateikti siūlymus Valdžios sektoriui, taikant skaidrumo ir subsidiarumo principus, sudaryti sąlygas viešojo intereso NVO konkurenciniais pagrindais įsitraukti į viešųjų paslaugų teikimą.

5.2.10. Visų rekomendacijų kontekste, Vyriausybei pripažįstant ir palankiai vertinant NVO sektoriaus įvairovę, nuosekliai laikytis pamatinio demokratinės valstybės sandoros principo - NVO turi pripažinti nuostatą, kad tik Vyriausybė ir demokratiškai išrinkti atstovai visuomet išliks atsakingi už galutinį rezultatą, ir tik jie turės teisę atstovauti visą visuomenę. Bet Valdžia ir NVO kiekvienai pusei turėtų pripažinti jų abipusę teisę į konstruktyvią vienas kito veiksmų ir politikos kritiką.

2. Projekto pavadinimas: „NVO praktinio įsitraukimo į viešosios politikos uždavinių pagal subsidiarumo ir skaidrumo principus, nustatytus LR Vyriausybės programos plane, įgyvendinimo priemonių sukūrimas“.

Projektą numatoma atlikti NVK vienijamų NVO ekspertų, mokslininkų ir ES šalių NVO ekspertų dėka. Projekto loginę seką sudaro:

1. Studijos „ES šalių (Danijos, Suomijos, Vokietijos, Latvijos, Estijos ir Lenkijos pavyzdžiu) gerosios praktikos viešojoje politikoje (įskaitant viešąsias paslaugas) NVO perspektyvos požiūriu taikomos teisinės/techninės/organizacinės priemonės rekomenduojamos Lietuvos atvejui“ parengimas.
2. Pagal Studijos rekomendacijas Teisinių/techninių/ organizacinių priemonių, skirtų NVO praktinio įsitraukimo į viešąją politiką skėtinių NVO bendradarbiavimo su vyriausybės ir vietos valdžios institucijomis pagrindu parengimas.
3. Deklaracijos dėl NVO solidaristinio bendradarbiavimo parengimas ir suderinimas su suinteresuotomis šalimis.
4. Konferencijos LR Seime pravedimas, aptariant Studijos ir Aprašo išdavas, suteikiant auditoriją suinteresuotoms šalims, bei patvirtinant Deklaraciją.

Europos Sąjungos šalių (Danijos, Suomijos, Latvijos, Estijos ir Lenkijos pavyzdžiu) gerosios praktikos viešojoje politikoje (įskaitant viešąsias paslaugas) NVO perspektyvos požiūriu taikomų teisinių/techninių/ Kopia tikra, turi prima facie gali

organizacinių priemonių, rekomenduotinių Lietuvos atvejui Studija yra parengta pagal LR Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuojamo Projekto „Teisės aktų įgyvendinimo stebėsenos (NVO perspektyvos požiūriu) priemonių, skirtų LR Vyriausybės programos plane nustatytų NVO praktinio įsitraukimo į viešosios politikos uždavinių sprendimą, sukūrimas“ asociacijos Nacionalinė vartotojų konfederacija užsakymu.

Studiją sudaro penki skyriai ir priedų dalis.

Pirmajame skyriuje pateikiamas Studijos problematikos ir metodologijos aprašas. Antrajame skyriuje pateikiama Danijos, Suomijos, Latvijos, Estijos ir Lenkijos NVO įsitraukimo į viešosios politikos uždavinių sprendimą teisinių priemonių taikymo geroji patirtis. Trečiajame skyriuje aprašomi siūlytini NVO praktinio įsitraukimo į viešosios politikos uždavinių sprendimą taikiniai Lietuvos atvejui. Ketvirtajame skyriuje pateikiamas Studijos vertinimo aprašas. Penktajame skyriuje pateikiamos struktūrizuotos išvados ir rekomendacijos. Studijos tekstinę dalį sudaro 76 puslapiai.

Studijos priedų dalį sudaro: Studijos techninė užduotis; metodologijos rekomendacijos; Lietuvos ir nagrinėtų ES šalių Atviros vyriausybės partnerystės (AVP) programų, atitinkami JT Darbotvarkės 2030, vyriausybių programų dokumentai.

Europos Sąjungos šalių (Danijos, Suomijos, Latvijos, Estijos ir Lenkijos pavyzdžiu) gerosios praktikos viešojoje politikoje (įskaitant viešąsias paslaugas) NVO perspektyvos požiūriu taikomos teisinės / techninės / organizacinės priemonės rekomenduotinos Lietuvos atvejui
BENDROSIOS STRUKTŪRIZUOTOS IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. IŠVADOS

1.1. NVO perspektyvai priskirtinų teisinių/finansinių/organizacinių priemonių aktualumas yra pripažįstamas LR vyriausybės lygmenyje. Tokių priemonių kūrimui yra naudojama tęstinė tarptautinė AVP priemonė. Tačiau pačių NVO pasitelkimas atitinkamose darbotvarkėse yra nereprezentatyvus ir neturi grįžtamojo ryšio.

1.2. Vietos savivaldos lygmenyje NVO perspektyvai priskirtinų teisinių /finansinių / organizacinių priemonių aktualumas tėra deklaratyvus ir faktiškai nėra pripažįstamas. Taip pat tokių priemonių aktualumas nėra deklaruojamas ne tik vietos lygmenyje veikiančių NVO, bet ir didelėje dalyje respublikinės aprėpties ar skėtinių NVO.

1.3. NVO įsitraukimo į viešąją politiką priemonių svarba nagrinėtose ES šalyse yra pripažįstama kaip būtina visuomenės darnaus vystymosi norma. Tokios normos išraiška, nagrinėtais atvejais, sutartinai laikoma AVP priemonių sistema. Tačiau, nežiūrint to, kad nagrinėtais atvejais be išimčių pripažįstama AVP tvarios plėtros siekiamybė, o tam pasiekti taikomos pagrindinės priemonės pasižymi sisteminiu panašumu, skirtingų šalių AVP ir jų priemonės yra matomos skirtingame kontekste. Todėl tokių priemonių gerosios praktikos perkėlimas Lietuvos atvejui be konteksto vertinimo ir atitinkamo AVP ar kitų viešosios

politikos plėtros sistemų priemonių adaptavimo, mūsų požiūriu, negali būti rekomenduojamos.

1.4. Skiriamuoju AVP priemonių sistemos taikomumo konteksto požymiu galima išskirti visuomenės (NVO, gyventojų, verslo) pasitikėjimo valdžia aspektą. Pažymėtina, kad tokio pasitikėjimo lygmuo, pvz. Danijoje ir Suomijoje, priešingai nei Lietuvoje, yra labai aukštas. Darytina išvada, kad Lietuvos atveju visuomenės pasitikėjimas valdžia taip pat yra žymiai menkesnis nei Estijoje ir Lenkijoje, ar net kaimyninėje Latvijoje.

1.5. Darytina išvada, kad Lietuva atsilieka nuo kaimynų viešųjų paslaugų korupcijos užkardyme dėl skaidrumo normos priemonių paviršutiniško ir formalaus taikomumo, menko visuomenės intereso grupių apibrėžtomis taisyklėmis grindžiamo bendradarbiavimo, nepagrįstos valdžios ir NVO konkurencijos subsidiarumo normos įgyvendinime.

1.6. Lietuvoje, skirtingai nuo nagrinėtų šalių, AVP sistema nėra taikoma vietos savivaldos lygmeniu.

1.7. Skaidrumo ir subsidiarumo normų taikomumui nagrinėtose šalyse užtikrinti identifikuotos tokios Lietuvos atvejui adaptuotinos priemonės: valdžios ir verslo veiklos ir interesų klasifikuotų duomenų viešas prieinamumas; valdžios veiklos duomenų prieinamumas teikiamas patogiuose vartotojams formatuose išskleistu pavidalu (pagal viešųjų paslaugų sritis) su lyginamųjų rodiklių (pvz. vietiniu, šalies, ES, JT lygmenimis) kaitos dinamika; greitas ir išsamus valdžios institucijų darbo (pasitarimų, susitikimų, darbo grupių, komisijų ir pan.) protokolavimas ir viešas pateikimas (pvz. audio ir video įrašai); interesų grupių NVO stebėtojų tarybų instituto nuolatinis darbas; interesų grupių veiklos (nurodant valdžios, verslo, politikų ir pilietinių – viešojo intereso NVO aiškias takoskyras) kodeksai; taikomų priemonių grįžtamojo ryšio palaikymas; NVO įtraukimas į „šešėlinių“ valdžios ir verslo sektoriaus veiklos ataskaitų rengimą; lobistinių pavyzdžių detalizavimas; piliečių požiūrio į demokratiją ugdymas pradedant nuo „mokyklos suolo“, pagrindinių žmogaus teisių tarptautinių deklaracijų skelbimas nacionaline kalba; informatorių instituto palaikymas.

2. REKOMENDACIJOS

2.1. Valstybės valdžios, verslo ir NVO sektorių bendradarbiavimo viešojoje politikoje harmonizavimui tikslinga toliau plėtoti Lietuvoje taikomų AVP ir JT Darbotvarkės priemonių sistemų įgyvendinimo tikslus, uždavinius ir gaunamus rezultatus naudojant (bet neapsiribojant) grįžtamojo ryšio principą.

2.2. Išplėsti AVP sklaidą į vietos savivaldos lygmenį, esant reikalui, atitinkamai pritaikant teisės aktų ir/ar norminių aktų bazę.

2.3. AVP ir JT Darbotvarkės įgyvendinimui nagrinėti ES, JT ir kitų viešosios politikos tvarios plėtros sistemų priemones atsižvelgiant į konkrečios gerosios praktikos šalies

kontekstą ir atitinkamą Lietuvos kontekstą.

2.4. Numatyti atitinkamą biudžetinį finansavimą viešojo intereso NVO tęstinio įsitraukimo į aktualių viešosios politikos priemonių kūrimą bei įgyvendinimą palaikymui.

2.5. ES sutarties skaidrumo ir subsidiarumo normų įgyvendinimui Lietuvoje rekomenduojamos tokios adaptuotinos priemonės:

2.5.1. valdžios ir verslo veiklos bei interesų klasifikuotų duomenų viešas prieinamumas;

2.5.2. valdžios veiklos duomenų prieinamumas teikiamas patogiuose vartotojams formatuose išskleistu pavidalu (pagal viešųjų paslaugų sritis) su lyginamųjų rodiklių (pvz. vietiniu, šalies, ES, JT lygmenimis) kaitos dinamika;

2.5.3. greitas ir išsamus valdžios institucijų darbo (pasitarimų, susitikimų, darbo grupių, komisijų ir pan.) protokolavimas ir viešas pateikimas (pvz. audio ir video įrašų paskelbimas institucijų internetinėse svetainėse gerai matomose vietose);

2.5.4. interesų grupių NVO stebėtojų tarybų instituto nuolatinis darbas;

2.5.5. interesų grupių veiklos (nurodant valdžios, verslo, politikų ir pilietinių – viešojo intereso NVO aiškias takoskyras) kodeksai;

2.5.6. taikomų priemonių grįžtamojo ryšio palaikymas su tarpgrupine sklaida;

2.5.7. NVO įtraukimas į „šešėlinių“ valdžios ir verslo sektoriaus veiklos ataskaitų rengimą;

2.5.8. lobistinių pavyzdžių detalizavimas;

2.5.9. piliečių požiūrio į demokratiją ugdymas pradedant nuo „mokyklos suolo“;

2.5.10. pagrindinių žmogaus teisių tarptautinių deklaracijų periodinis viešas skelbimas nacionaline kalba;

2.5.11. informatorių instituto palaikymas.

Daugiau informacijos apie šį projektą – <https://vartotojai.eu/nvk-igalinimo-spresti-viesosios-politikos-uzdavinius-priemoniu-sukurimas/>

3. Nuolatinė veikla:

Nacionalinė vartotojų konfederacija bendradarbiaudama su Europos Komisija įgyvendino **skundų registravimo, klasifikavimo sistemos projektą (Grant Agreement Nr.17.020100/14/698425 – Complaints Data Transfer Commitment S12.698425)**, ir sukūrė svetainę – www.vartotojuskundai.lt. Joje vartotojų skundai yra surenkami, viešinami, siunčiami atitinkamoms įmonėms, reikalui esant atitinkamoms valstybinėms institucijoms bei Europos Komisijai.

Daugiau informacijos: <http://www.vartotojuskundai.lt/>.

Svetainėje vartotojams yra pateikta ši informacija:

Svetainės ir skundų nauda vartotojams: <http://vartotojuskundai.lt/nauda-vartotojams>

Skundų stebėsenos svarba: <http://vartotojuskundai.lt/skundu-stebesenos-svarba>

Nauda verslui: <http://vartotojuskundai.lt/nauda-verslui>

Vartotojo vadove aprašyta, kaip rašyti skundą šioje svetainėje ir kokie teisės aktų reikalavimai:

<http://vartotojuskundai.lt/vartotojo-vadovas>

Pateikta skundo pateikimo tvarka - kategorijos bei kita informacija: <http://vartotojuskundai.lt/skundo-pateikimas>

Galimybė vartotojams pateikti pasiūlymus, pastabas, klausimus: <http://vartotojuskundai.lt/pateikimas-pasiulymas>

Pateikti patarimai vartotojams: <http://vartotojuskundai.lt/patarimai>

Skundo pateikimo forma (<http://www.vartotojuskundai.lt/skundo-pateikimas>):

Nacionalinės vartotojų konfederacijos narės				
1	Nacionalinė vartotojų konfederacija (NVK)	Asociacija	Vilniaus m., Vilniaus apskr.	Taip; NVO nacionalinės politikos plėtra; vartotojų teisių apsauga; žmogaus teisių apsauga; švietimo ir mokslo; socialinės atskirties ir skurdo mažinimo
2	Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija	Asociacija	Vilniaus m., Vilniaus apskr.	Ne
3	Vakarų Lietuvos vartotojų federacija	Asociacija	Klaipėdos m., Klaipėdos apskr.	Taip; vartotojų teisių apsauga
4	LPS Bočiai, Vilniaus draugija	Asociacija	Vilniaus m., Vilniaus apskr.	Taip; bendruomenių stiprinimo
5	Lietuvos piliečių sąjunga	Asociacija	Vilniaus m., Vilniaus apskr.	Taip; žmogaus teisių apsauga
6	Lietuvos sodininkų bendrija	Asociacija	Vilniaus m., Vilniaus apskr.	Taip; bendruomenių stiprinimo
7	Aplinkos valdymo ir technologijų centras	VšĮ	Vilniaus m., Vilniaus apskr.	Taip; aplinkos apsaugos
8	Mažeikių vartotojų asociacija	Asociacija	Mažeikiai, Telšių apskr.	Taip; vartotojų teisių apsauga
9	Žmogaus teisių apsaugos asociacija	Asociacija	Marijampolė; Marijampolės apskr.	Taip; žmogaus teisių apsauga
10	"Eglės" seniūnaitijos bendruomenė	Asociacija	Klaipėdos m.; Klaipėdos apskr.	Ne
11	Lietuvai pagražinti draugija	Asociacija	Vilniaus m., Vilniaus apskr.	Taip; NVO nacionalinės politikos plėtra; aplinkos apsaugos; švietimo ir mokslo; vartotojų teisių apsauga
12	ALPiS	Asociacija	Vilniaus m., Vilniaus apskr.	Taip; NVO nacionalinės politikos plėtra; švietimo ir mokslo; vartotojų teisių apsauga
13	Atviras kodas Lietuvai	Asociacija	Vilniaus m., Vilniaus apskr.	Taip; švietimo ir mokslo
14	Vartotojų teisių gynimo centras	Asociacija	Vilniaus m., Vilniaus apskr.	Taip; vartotojų teisių apsauga
15	Lietuvai pagražinti draugijos skyrius	Alytaus Asociacija	Alytaus m., Alytaus apskr.	Taip; NVO nacionalinės politikos plėtra; aplinkos apsaugos; vartotojų teisių apsauga
16	Lietuvai pagražinti draugijos skyrius	Birštono Asociacija	Birštonas, Kauno apskr.	Taip; NVO nacionalinės politikos plėtra; aplinkos apsaugos; vartotojų teisių apsauga
17	Lietuvai pagražinti draugijos skyrius	Druskininkų Asociacija	Druskininkai, Alytaus apskr.	Taip; NVO nacionalinės politikos plėtra; aplinkos apsaugos; vartotojų teisių apsauga

18	Lietuvai draugijos skyrius	pagražinti Jonavos Asociacija	Jonava, apskr.	Kauno	Taip; NVO nacionalinės politikos plėtra; aplinkos apsaugos; vartotojų teisių apsauga
19	Lietuvai draugijos skyrius	pagražinti Varėnos Asociacija	Varėna, apskr.	Alytaus	Taip; NVO nacionalinės politikos plėtra; aplinkos apsaugos; vartotojų teisių apsauga
20	Lietuvai draugijos skyrius	pagražinti Kretingos Asociacija	Kretinga, apskr.	Klaipėdos	Taip; NVO nacionalinės politikos plėtra; aplinkos apsaugos; vartotojų teisių apsauga
21	Lietuvai draugijos skyrius	pagražinti Palangos Asociacija	Palanga, apskr.	Klaipėdos	Taip; NVO nacionalinės politikos plėtra; aplinkos apsaugos; vartotojų teisių apsauga
22	Lietuvai draugijos skyrius	pagražinti Panevėžio Asociacija	Panevėžys, Panevėžio apskr.		Taip; NVO nacionalinės politikos plėtra; aplinkos apsaugos; vartotojų teisių apsauga
23	Lietuvai draugijos skyrius	pagražinti Trakų Asociacija	Trakai, apskr.	Vilniaus	Taip; NVO nacionalinės politikos plėtra; aplinkos apsaugos; vartotojų teisių apsauga
24	Lietuvai draugijos skyrius	pagražinti Veliuonos Asociacija	Veliuona, raj., Tauragės apskr.	Jurbarko	Taip; NVO nacionalinės politikos plėtra; aplinkos apsaugos; vartotojų teisių apsauga
25	Lietuvai draugijos skyrius	pagražinti Utenos Asociacija	Utena, Utenos apskr.		Taip; NVO nacionalinės politikos plėtra; aplinkos apsaugos; vartotojų teisių apsauga